

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

Arvoketjusta edellytettävien tietojen määrittäminen kestävyysraportoinnissa

Tarkastelussa kestävyysraportointidirektiivi ja annetut kestävyysraportointistandardit

Yritysjuridiikan
kandidaatintutkielma

Laatija:
Venla Pitkänen

Ohjaaja:
Hannu Itälä

22.12.2024
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Laskentatoimen ja rahoituksen KTK-tutkinto-ohjelma, Yritysjuridiikan erikoistumissuunta

Tekijä: Venla Pitkänen

Otsikko: Arvoketjusta edellytettävien tietojen määrittäminen kestävyysraportoinnissa

Ohjaaja: Hannu Itälä

Sivumäärä: 29 sivua

Päivämäärä: 22.12.2024

Yrityksiltä odotetaan nykypäivänä lainsäädännön vaatimukset ylittävää vastuullista liiketoimintaa yhteiskunnan ja ympäristön hyväksi. Yrityksen toiminnasta olisi saatava läpinäkyvää tietoa, jotta yrityksen toimintaa voitaisiin arvioida kestävyuden ja vastuullisuuden näkökulmista. Uusi EU:n kestävyysraportointilainsäädäntö määrää tietyt yritykset raportoimaan liiketoiminnan olennaisista vaikutuksista kestävyysseikkoihin, sekä niihin liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista, joilla on olennaisia vaikutuksia yrityksen taloudelliseen asemaan. Yrityksen oman toiminnan lisäksi kestävyysvaikutuksia, riskejä ja mahdollisuuksia tarkastellaan myös yrityksen arvoketjun toiminnan osalta, jotta olennaiset sekä todenmukaiset tiedot liiketoiminnan vaikutuksista tulisi raportoitua. Nykypäivänä ylikansalliset arvoketjut mahdollistavat esimerkiksi erilaisia ympäristö- ja ihmisoi-keusrikkomuksia, joista yritysten sidosryhmät haluavat yhä enemmän tietoa. Muun muassa näihin tiedontarpeisiin pyritään vastaamaan uuden EU:n kestävyysraportointilainsäädännön mukaisessa kestävyysraportoinnissa. Kestävyysraportointilainsäädäntö ei kuitenkaan määritä vaihe vaiheelta sitä, miten arvoketjusta edellytettävät tiedot tulisi määrittää. Tutkielman tarkoituksena on selvittää lainopin menetelmiä hyödyntäen, miten yrityksen tulisi määrittää arvoketjusta edellytettävät tiedot. Tutkielman kannalta keskeisiä oikeuslähteitä ovat kestävyysraportointidirektiivi (EU) 2022/2464, asetuksena annetut kestävyysraportointistandardit (EU) 2023/2772, joiden mukaan yritykset kestävyysraportoivat, sekä oikeuskirjallisuus.

Yrityksen arvoketjusta edellytettävät tiedot määräytyvät sekä kestävyysraportointistandardien yksityiskohtaisten tiedonantovaatimusten, että yrityksen toteuttaman olennaisuusanalyysin perusteella. Kestävyysraportointistandardien mukaan yrityksen tulee tehdä olennaisuusanalyysi, joka määrittää pääosin kestävyysraportin sisällön, sillä yritys vastaa kestävyysraportissaan tiedonantovaatimuksiin niistä kestävyysaiheista, joihin liittyvät vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet todettiin olennaisiksi. Myös arvoketjun toiminnan tarkastelu sisältyy olennaisuusanalyysiin. Olennaisuusanalyysin tarkastelu erikseen arvoketjun osalta helpottaa arvoketjun osuuden ymmärtämistä olennaisuusanalyysissä. Oikeuskirjallisuudessa esitetyn näkökulman mukaan arvoketjun näkökulmasta toteutetun olennaisuusanalyysin, eli arvoketjuanalyysin, voidaan katsoa sisältävän pääpiirteittäin seuraavat vaiheet: yrityksen arvoketjun kartoittaminen, vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien tunnistaminen, arviointi sekä olennaisten vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien määrittäminen. Arvoketjun kartoittamisessa on kyse arvoketjun toimijoiden ja toimintojen tunnistamisesta. Kartoittamisen jälkeen tunnistetaan vaikutuksia, riskejä sekä mahdollisuuksia. Olennaista on keskittyä arvoketjuanalyysin ensimmäisissä vaiheissa niihin arvoketjun osiin, joissa olennaiset vaikutukset tai riskit ja mahdollisuudet todennäköisimmin esiintyvät esimerkiksi toiminnon luonteen vuoksi. Seuraavaksi yritys siirtyy arvioimaan tunnistettuja vaikutuksia, riskejä ja mahdollisuuksia tiettyjen kriteerien avulla sekä määrittämään olennaiset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet. Näiden olennaisten vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien tunnistamisen myötä yritys pystyy määrittämään ne kestävyysaiheet, joiden tiedonantovaatimuksiin tulee vastata myös arvoketjua koskevilla tiedoilla. Keskeistä on huomioida, että jokainen yritys muodostaa oman toimintansa pohjalta sopivan prosessin olennaisten kestävyysvaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien tunnistamiseksi, mutta oikeuskirjallisuudessa esitettyä näkemystä arvoketjuanalyysistä voidaan pitää hyvänä lähtökohtana.

Avainsanat: arvoketjut, arvoketjuanalyysi, olennaisuusanalyysi, kestävyysraportointi, kestävyysraportointidirektiivi, kestävyysraportointistandardit

SISÄLLYS

1	Johdanto	6
1.1	Tutkielman taustat	6
1.2	Tutkimuskysymys ja -metodi	8
1.3	Tutkielman rakenne	8
2	Kestävyysraportointidirektiivi	9
2.1	Yleinen kuvaus kestävyysraportointidirektiivistä	9
2.2	Kestävyysraportoinnin keskeiset periaatteet	11
2.2.1	Kestävyysraportointidirektiivin asettama viitekehys	11
2.2.2	Arvoketjun kestävyysvaikutusten huomioiminen	11
3	Eurooppalaiset kestävyysraportointistandardit	14
3.1	Kestävyysraportointistandardit tarjoavat yhtenäisen perustan	14
3.2	Standardien rakenne	15
3.3	Aihekohtaiset standardit arvoketjun näkökulmasta	17
3.4	Haasteet arvoketjua koskeviin tiedonantovaatimuksiin vastaamisessa	19
4	Arvoketju osana olennaisuusanalyysiä	21
4.1	Olennaisuusanalyysi	21
4.2	Arvoketjuanalyysi osana olennaisuusanalyysiä	22
4.2.1	Arvoketjuanalyysin toteutus	22
4.2.2	Arvoketjuanalyysiä koskevat tiedonantovaatimukset	25
5	Johtopäätökset	26
	Lähteet	28

KUVIOT

LYHENTEET

CSRD	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2464 direktiivin 2013/34/EU, direktiivin 2004/109/EY, direktiivin 2006/43/EY ja asetuksen (EU) N:o 537/2014 muuttamisesta yrityksen kestävyysraportoinnin osalta (<i>Corporate Sustainability Reporting Directive</i>)
EFRAG	Euroopan tilinpäätösraportoinnin neuvoa-antava ryhmä (<i>European Financial Reporting Advisory Group</i>)
ESRS	Komission delegoitu asetus (EU) 2023/2772 direktiivin 2013/34/EU täydentämisestä kestävyysraportointistandardien osalta (<i>European Sustainability Reporting Standards</i>)
EU	Euroopan unioni
HE	hallituksen esitys
KPL	kirjanpitolaki (1336/1997)
TaVM	talousvaliokunnan mietintö
vp.	valtiopäivät

1 Johdanto

1.1 Tutkielman taustat

Yritykset ovat yhteiskunnallisia toimijoita, joihin kohdistuu odotuksia liittyen sosiaaliseen, ekologiseen sekä taloudelliseen vastuuseen. Yrityksen vastuullisesta toiminnasta ovat kiinnostuneita niin yhteiskunnalliset etujärjestöt kuin myös yrityksen keskeiset sidosryhmät, joita ovat esimerkiksi yrityksen työntekijät sekä osakkeenomistajat.¹ Yrityksiltä odotetaan kansallisten lakien noudattamista sekä lainsäädännön vaatimukset ylittävää vastuullista liiketoimintaa yhteiskunnan hyväksi sekä ympäristön ja ihmisten suojaamiseksi. Tätä kutsutaan yritys vastuuksi.²

Yritysvastuuta koskevat normit, kuten asianmukainen huolellisuus (due diligence), korostavat yrityksen vaikutuksia. Yrityksen tulee ymmärtää oman toimintansa vaikutuspiiri sekä vaikutukset, joita on kielteisiä ja myönteisiä. Oman toiminnan vaikutuspiirin keskeisenä osana on arvoketjut,³ jotka ovat nykypäivänä monimutkaisia, laajoja sekä vaihtelevia rakenteiltaan⁴. Ylikansalliset arvoketjut ovat kasvattaneet suosiotaan, sillä globalisaation myötä yritykset pystyvät hyödyntämään eri maiden kustannuseroja sekä muita kilpailutekijöitä⁵, ja nykypäivänä jopa puolet maailmankaupasta tapahtuukin ylikansallisissa arvoketjuissa⁶. Näin ollen arvoketjujen kestävyysvaikutusten merkitystä ei voida jättää huomioimatta.

Arvoketjun merkitys yritysten liiketoiminnassa huomioidaan uudessa Euroopan unionin kestävyysraportointidirektiivissä⁷. Direktiivi määrää tietyt yritykset raportoimaan olennaisista vaikutuksista kestävyysseikkoihin, ja niihin liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista liittyen yrityksen taloudelliseen asemaan⁸. Kestävyysseikkoja tarkastellaan yrityksen oman toiminnan sekä arvoketjun toiminnan osalta, mukaan lukien tuotteet ja palvelut, yrityksen liikesuhteet sekä sen toimitusketju⁹. Suuret osa-

---

¹ Ilmonen 2023, s. 526.

² Liappis *et al* 2019, s. 7.

³ Ristaniemi 2022, s. 826.

⁴ Smit *et al.* 2021 s. 949.

⁵ Liappis *et al.* 2019 s. 16.

⁶ World Bank 2020, xiii.

⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2464 direktiivin 2004/109/EY, direktiivin 2006/43/EY ja direktiivin 2013/34/EU ja asetuksen (EU) N:o 537/2014 muuttamisesta yritysten kestävyysraportoinnin osalta.

Jäljempänä kestävyysraportointidirektiivi tai CSRD.

⁸ Niskala – Palmuaro 2023, s. 32.

⁹ CSRD 19a artikla 3 kohta 1 alakohta.

keyhtiöt¹⁰, pienet- ja keskikokoiset listatut yritykset¹¹ sekä muut tietyt yritystyytit ovat velvollisia raportoimaan kestävyysvaikutuksistaan osana toimintakertomusta¹². Kestävyysraportissa esitetään olennaiset tiedot kestävyysseikoista, jotka jaetaan ympäristöä, yhteiskuntaa ja sosiaalisia tekijöitä sekä hallintotapaa koskeviin seikkoihin¹³.

Kestävyysraportointidirektiivi on yksi Euroopan unionin vihreän kehityksen ohjelman¹⁴ lainsäädäntöhankkeista¹⁵. Ohjelma sisältää kestävä rahoituksen toimintasuunnitelman, jonka toimenpiteillä ohjataan yksityisiä ja julkisia investointeja vihreisiin ja kestäviin hankkeisiin tavoitteiden saavuttamiseksi¹⁶. Tämä edellyttää, että sijoituskohteiden kestävyysseikoista on vertailukelpoisia sekä luotettavia tietoja¹⁷. Kestävyysraportointilainsäädännön avulla pyritään vastaamaan näihin sekä aiemmin mainittujen sidosryhmien tarpeisiin, sillä direktiivin tavoitteena on muun muassa luotettavien, vertailukelpoisten ja olennaisten tietojen antaminen¹⁸.

Arvoketjusta raportoiminen on merkittävää muun muassa olennaisten tietojen antamisen kannalta, sillä yrityksen kestävyysvaikutukset ilmenevät usein yrityksen arvoketjun toiminnassa eikä yrityksen omassa toiminnassa¹⁹. Esimerkiksi teollisuuden alan hiilijalanjäljestä 75 % on peräisin Scope 3 -päästöistä, eli arvoketjussa syntyneistä päästöistä²⁰. Mikäli yritykset raportoisivat vain oman toimintansa osalta, olennaiset osat muun muassa päästöistä jäisivät raportoimatta. Ylikansalliset arvoketjut mahdollistavat arvoketjun alkupään toimijoiden sijoittumisen sääntely-ympäristöltään vähemmän kehittyneisiin maihin, jolloin on ilmennyt tilanteita, joissa ei ole noudatettu asianmukaisia ympäristö- tai ihmisoikeusstandardeja²¹. Arvoketjun toiminnasta aiheutuvien vaikutusten lisäksi on kyse riskien hallinnasta, sillä esimerkiksi covid-19-pandemia osoitti yritysten arvoketjujen haavoittuvuuden²². Näiden seikkojen myötä arvoketjua koskevien tietojen sisällyttämistä kestävyysraportointiin voidaan

¹⁰ Yritykset, jotka täyttävät kaksi seuraavista ehdoista – niiden vuotuinen liikevaihto on vähintään 40 miljoonaa euroa, tase on vähintään 20 miljoonaa euroa ja ne työllistävät keskimäärin vähintään 250 henkilöä.

¹¹ Keskikokoisella yrityksellä ylittyy enintään yksi edellä mainituista raja-arvoista. Pienyrityksellä ylittyy enintään yksi seuraavista ehdoista – taseen loppusumma 7,5 miljoonaa euroa, liikevaihto 15 miljoonaa euroa ja ne työllistävät keskimäärin 50 henkilöä.

¹² Niskala – Palmuaro 2023, s. 32.

¹³ HE 20/2023 vp., s. 7. Kestävyysseikoista käytetään usein nimitystä ESG-seikat.

¹⁴ Vihreän kehityksen ohjelman tavoitteena on tehdä unionista muun muassa moderni ja kilpailukykyinen talous sekä suojella luonnonpääomaa ja kansalaisten hyvinvointia. Ks. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma.

¹⁵ Villa *et al.* 2024 > III Tilinpäätösasiakirjat ja tilintarkastus sekä kestävyysraportointi > 7. Kestävyysraportointi ja kestävyysraportoinnin varmentaminen > 1. Kestävyysraportointidirektiivi osana EU:n vihreää ohjelmaa.

¹⁶ Silvola *et al.* 2024, s. 35–36.

¹⁷ Villa *et al.* 2024 > III Tilinpäätösasiakirjat ja tilintarkastus sekä kestävyysraportointi > 7. Kestävyysraportointi ja kestävyysraportoinnin varmentaminen > 1. Kestävyysraportointidirektiivi osana EU:n vihreää ohjelmaa.

¹⁸ CSRD johdanto-osa kohta 2.

¹⁹ EFRAG, Value Chain, Implementation guidance, s. 11.

²⁰ Huang *et al.* 2009, s. 8509.

²¹ Ilmonen 2023, s. 538.

²² CSRD johdanto-osa kohta 11.

pitää tarpeellisena sen kannalta, että kestävyysraportissa annettaisiin kestävyysvaikutukset laajasti kattavat tiedot sekä erityisesti olennaiset tiedot esimerkiksi liiketoiminnasta aiheutuvista päästöistä.

1.2 Tutkimuskysymys ja -metodi

Tutkielmassani perehdytään kestävyysraportointidirektiivissä säädettyyn kestävyysraportointiin erityisesti arvoketjusta edellytettävien tietojen näkökulmasta. Kestävyysraportointidirektiivi tai annetut kestävyysraportointistandardit²³ eivät määrää vaihe vaiheelta sitä, miten kestävyysraportoivan yrityksen tulisi määrittää arvoketjusta edellytettävät tiedot. Pyrin selvittämään, miten kestävyysraportoiva yritys voi määrittää nämä tiedot. Tutkielmassani määritetään arvoketjusta edellytettäviä tietoja olennaisuusanalyysiin perehtymisen avulla. Toinen kestävyysraportin sisältöä määrittävä prosessi, due diligence -prosessi²⁴, on rajattu pois tutkielman laajuuden huomioimiseksi.

Tutkimusmetodini on lainopillinen. Lainoppi eli oikeusdogmatiikka selvittää voimassa olevien oikeusnormien sisältöä²⁵. Tutkielmassani keskitytään tulkitsemaan kestävyysraportointidirektiiviä sekä delegoidulla asetuksenanto-oikeudella annettuja kestävyysraportointistandardeja. Muita lähteitä ovat esimerkiksi kirjanpitolaki (1335/1997, ”KPL”), lain esityöt ja oikeuskirjallisuus.

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkielman toisessa luvussa perehdytään ensin yleisellä tasolla kestävyysraportointidirektiiviin, sen tuomaan muutokseen ja kestävyysraportoinnin periaatteisiin erityisesti arvoketjun osalta. Tutkielman kolmannessa luvussa käsitellään eurooppalaisia kestävyysraportointistandardeja tarkastellen erityisesti arvoketjuun kohdistuvia tiedonantovaatimuksia. Tarkoituksena on hahmottaa, millaisia tiedonantovaatimuksia arvoketjuun kohdistuu. Tämän jälkeen siirrytään käsittelemään sitä, miten arvoketjusta tarvittavat tiedot määritetään. Viimeisenä tuodaan yhteen tutkielmassa käsitellyt asiat ja esitetään loppupäätelmät.

---

²³ Komission delegeoitu asetus (EU) 2023/2772, annettu 31 päivänä heinäkuuta 2023, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/34/EU täydentämisestä kestävyysraportointistandardien osalta. Jäljempänä kestävyysraportointistandardit tai ESRS.

²⁴ Due diligence -prosessin avulla yritys määrittää sen toiminnan kielteisiä vaikutuksia, ja se tulee toteuttaa YK:n sekä OECD:n toimintaohjeiden mukaisesti.

²⁵ Hirvonen 2011, s. 22.

2 Kestävyyseraportointidirektiivi

2.1 Yleinen kuvaus kestävyyseraportointidirektiivistä

Kestävyyseraportointidirektiivi asettaa kestävyyseraportoinnin lakisääteiseksi listatuille yrityksille ja muille suurille yrityksille porrastetusti vuosien 2024–2026 aikana²⁶. Kestävyyseraportointidirektiivin tavoitteena on edistää pääomavirtojen ohjautumista kestäviin sijoituskohteisiin entistä lainsäädäntöä tehokkaammin, mikä edellyttää nykyistä kattavamman ja laadukkaamman tiedon julkaisemista yrityksen kestävyysvaikutuksista²⁷. Direktiivin säännöksillä pyritään edistämään raportoinnin sisällöllistä johdonmukaisuutta ja yhdenmukaisuutta sekä kestävyysvaikutukset laajasti kattavien tietojen antamista²⁸.

Kestävyyseraportoinnissa otetaan huomioon yritystoiminnan yhteiskunnalliset vaikutukset sekä kestävyysseikkojen vaikutukset yrityksen liiketoimintaan²⁹. Kestävyysseikat tarkoittavat ympäristöön, yhteiskuntaan ja ihmisoikeuksiin sekä yrityksen hallintotapaan liittyviä tekijöitä. Kestävyyseraportoinnin tavoitteena on antaa riittävä ja tasapainoinen kuva yrityksen liiketoiminnan olennaisista kestävyysvaikutuksista sekä kestävyystekijöihin liittyvien olennaisten riskien ja mahdollisuuksien vaikutuksista esimerkiksi yrityksen taloudelliseen asemaan³⁰. Yrityksen raportoimat kestävyystiedot kiinnostavat taloudellisen näkökulmansa puolesta sijoittajia ja toisaalta ympäristöön ja yhteiskuntaan liittyvien vaikutusten puolesta muita sidosryhmiä, kuten kansalaisyhteiskunnan toimijoita ja asiakkaita³¹. Kestävyyseraportti tulee julkaista digitaalisessa muodossa, jotta mahdollisimman moni pystyisi hyödyntämään tietoja vaivattomasti³².

Friede ym. ovat löytäneet selkeän positiivisen yhteyden taloudellisen menestymisen sekä ympäristöön, yhteiskuntaan ja hallintotapaan liittyvien tekijöiden perusteella tehtyjen sijoituspäätösten välillä pitkälläkin aikavälillä³³. Niskalan ja Palmuaron mukaan kestävyystiedot tulevatkin olemaan yhä merkittävämmässä asemassa päätettäessä sijoittamisesta, rahoittamisesta, vakuuttamisesta tai yhteistyökumppaneiden valinnasta³⁴. Kestävyystietojen yhteydet yrityksen taloudelliseen asemaan sekä tilinpäätösinformaatioon osoittavat myös kestävyseraportointidirektiivin määräys kestävyseraportin si-

---

²⁶ Silvola *et al.* 2024, s. 12.

²⁷ HE 20/2023 vp., s. 5.

²⁸ Niskala – Palmuaro 2023, s. 42.

²⁹ *Id.*, s. 14.

³⁰ *Id.*, s. 32.

³¹ CSRD johdanto-osa kohta 9.

³² HE 20/2023 vp., s. 8.

³³ Friede *et al.* 2015.

³⁴ Niskala – Palmuaro 2023, s. 13.

sällyttämisestä toimintakertomukseen, joka liitetään tilinpäätökseen. Samalla tavalla kuin tilinpäätöstietojakin, raportoitujen kestävyystietojen laatua sekä luotettavuutta varmentaa riippumaton taho, kuten ulkopuolinen tilintarkastaja³⁵.

Uudella kestävyysraportointidirektiivillä korvataan vuonna 2014 annettu muun kuin taloudellisen tiedon raportointia koskeva direktiivi³⁶, jonka raportointivelvollisuuden piiriin kuuluivat vain suuret, yleisen edun kannalta merkittävät yritykset³⁷. Muutos kestävyysraportoinnissa on merkittävä, sillä uuden kestävyysraportointidirektiivin odotetaan vaikuttavan suoraan noin 50 000 eurooppalaiseen yritykseen sekä 10 000 Euroopan Unionin ulkopuoliseen yritykseen, joilla on merkittävää liiketoimintaa Euroopan Unionin alueella, entisen 11 700 raportoivan yrityksen sijaan. Raportointivelvollisiksi tulevat siis muun muassa kaikki arvopapereita liikkeeseen laskeneet yhtiöt mikroyrityksiä lukuun ottamatta, suuret yritykset ja tietyt EU:n ulkopuoliset yhtiöt.³⁸ Myös kestävyystietojen esittäminen osana toimintakertomusta ja digitaalisessa muodossa sekä kestävyysraportin pakollinen varmentaminen ovat uuden kestävyysraportointidirektiivin tuomia muutoksia³⁹.

Merkittävä muutos näkyy myös kestävyysraportin sisällössä. Muun kuin taloudellisen tiedon raportointia koskeva direktiivi velvoitti sen piirissä olevia yrityksiä raportoimaan yhteiskuntavastuustaan, mutta se ei asettanut kestävyystiedoille standardisoituja vaatimuksia⁴⁰. Tämä johti siihen, etteivät raportoidut tiedot olleet ymmärrettäviä, vertailukelpoisia eivätkä yritykset tieneet, mitä niiden olisi raportoitava. Asetuksena annettujen eurooppalaisten kestävyysraportointistandardien myötä tieto on vertailukelpoista, sillä yritys raportoi olennaiset kestävyystiedot uusien kestävyysraportointistandardien mukaisesti. Tämä luo yhtenäisen perustan raportoinnille ja osaltaan varmistaa, että yritykset raportoivat riittävät ja merkitykselliset tiedot⁴¹. Näin kestävyysraportoinnin laatiminen saadaan myös yritysten näkökulmasta selkeämmäksi.

---

³⁵ HE 20/2023 vp., s. 5.

³⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/95/EU neuvoston direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta tietyiltä suurilta yrityksiltä ja konserneilta edellytettävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamisen osalta.

³⁷ Silvola *et al.*, s. 28.

³⁸ HE 20/2023 vp., s. 16.

³⁹ Niskala – Palmuaro 2023, s. 39.

⁴⁰ Silvola *et al.* 2024, s. 28.

⁴¹ CSRD johdanto-osa 12.

jemmasta kokonaisuudesta, joka kattaa myös yrityksen arvoketjun⁴⁷. Arvoketjusta raportoiminen liittyy siihen, että kestävyysraportissa tulisi antaa oikea ja todenmukainen kuva yrityksen toiminnan olennaisista vaikutuksista. Esimerkiksi päästöt ovat monelle yritykselle ja toimialalle sellainen vaikutus, joka syntyy usein muualla kuin omassa toiminnassa.⁴⁸ Ylikansalliset arvoketjut mahdollistavat myös muita ympäristöön ja yhteiskuntaan kohdistuvia vaikutuksia, jotka voivat tapahtua toisella puolella maailmaa yrityksen pääkonttoriin nähden. Yritysten vastuu sen alihankkijoiden toiminnasta ja muista monimutkaisten arvoketjujen toiminnoista nousevat usein kysymyksiksi vastuullisuudesta puhuttaessa.⁴⁹

Keskeistä on se, ettei yrityksen tule kerätä arvoketjusta tietoja muuten kuin olennaiseksi todettujen kestävyysseikkojen osalta⁵⁰. Jotta yritys voisi tunnistaa olennaisia kestävyysseikkoja arvoketjun toiminnassa, tulee ensin määritellä arvoketju ja se ala, jolta yritys tunnistaa niitä olennaisia kestävyysseikkoja. Arvoketjua määritellään eri tavoin eri konteksteissa, mutta alun perin käsitteen on määritellyt taloustieteilijä Michael Porter vuonna 1985. Porter esitti arvoketjun koostuvan arvotoiminnoista sekä näiden tuottamasta marginaalista. Arvotoiminnot, jotka jakautuvat perus- ja tukitoimintoihin⁵¹, ovat tuotteen muodostavia rakennusosia.⁵² Salminen on todennut, ettei arvoketjulle ollut kuitenkaan vakiintunutta oikeudellista määritelmää⁵³, jota esimerkiksi Euroopan unionissa toimivat yritykset voisivat hyödyntää lainsäädännön vaatimuksiin vastaamisessa. Arvoketjua ei määritetä kestävyysraportointidirektiivissäkään, mutta KPL:iin on kirjattu eräänlainen määritelmä⁵⁴. Käsitteen määrittely KPL:ssa sai kuitenkin kritiikkiä Kaupan liiton antamassa lausunnossa lain esitöiden valmistelun yhteydessä⁵⁵ sekä talousvaliokunnan mietinnössä⁵⁶. Kaupan liitto kritisoi sitä, ettei kestävyysraportointidirektiivissä määrittelyä pidetty tarpeellisena, joten määritelmä olisi tullut sivuuttaa myös KPL:ssa, tai vaihtoehtoisesti pyrkiä määrittämään se yksiselitteisemmin. TaVM:ssä taas pidettiin määritelmää puutteellisena ja ristiriitaisena. Mielestäni kritiikki oli aiheellista, kun kestävyysraportointidirek-

---

⁴⁷ CSRD 19a artikla 3 kohta 1 alakohta.

⁴⁸ Niskala – Palmuaro 2023, s. 49.

⁴⁹ Laine *et al.*, s. 20.

⁵⁰ Silvola *et al.* 2024, s. 111.

⁵¹ Perustoimintoja ovat tulologistiikka, operaatiot, lähtölogistiikka, markkinointi ja myynti sekä huolto. Tukitoiminnot ovat yrityksen infrastruktuuri, henkilöstöhallinto, tekninen kehitys ja hankinnat. Porter 1985, s. 84.

⁵² Porter 1985.

⁵³ Salminen 2019, s. 69.

⁵⁴ KPL 7 luvun 2 §:n 1 kohdassa arvoketju on määritelty toimitusketjun ja kestävyysraportointiyrityksen tuottamien hyödykkeiden ja palveluiden asiakkaille toimittamisen edellyttämää suhteiden kokonaisuutta.

⁵⁵ Kaupan liiton lausunto hallituksen esityksestä 20/2023 vp.: kestävyysraportointidirektiivin (CSRD) voimaansaattaminen.

⁵⁶ TaVM 5/2023 vp., s. 8.

tiivikin sivuutti arvoketjun määrittelyn. Yksityiskohtaisempi määritelmä löytyy myös muualta kestävyysraportoinnista annetussa lainsäädännössä, jota on sovellettava ensisijaisesti sen luonteen vuoksi.

Arvoketju on määritelty kestävyysraportointistandardeissa, jonka määritelmä on asetuksena annettu ensisijainen. Kestävyysraportointidirektiivin piiriin kuuluvien yritysten tulee käsittää arvoketju sellaisena kokonaisuutena, joka kattaa yrityksen liiketoimintamalliin ja ulkoiseen toimintaympäristöön liittyvät toiminnat, resurssit ja suhteet. Näitä toimintoja, resursseja ja suhteita yritys käyttää tuotteidensa tai palveluidensa luomisessa aina suunnittelusta toimitukseen, kulutukseen ja käyttöön päätymiseen. Edellä mainittuja toimintoja, resursseja sekä suhteita ovat esimerkiksi henkilöresurssit, materiaalien ja palvelujen hankinta ja toimitus sekä rahoitusympäristö, jossa yritys toimii.⁵⁷ On huomioitava, ettei arvoketjun voida katsoa muodostuvan pelkistä suorista, sopimukseen perustuvista liikesuhteista, vaan yrityksen tulee huomioida myös epäsuorat liikesuhteet⁵⁸. Yrityksellä voi olla epäsuora liikesuhde esimerkiksi alihankkijan kanssa. Arvoketjun toimija on määritelty sellaiseksi henkilöksi tai yhteisöksi, joka toimii arvoketjun alku- tai loppupäässä. Arvoketjun toimija voi olla esimerkiksi kuluttaja tai jakelija.⁵⁹

Arvoketju muodostuu siis niistä toiminnoista, resursseista ja suhteista, joita yritys käyttää tuotteidensa tai palveluidensa luomisessa. Arvoketjusta raportoidaan sekä tiettyjen kestävyysraportointistandardien tiedonantovaatimusten, joihin jokainen kestävyysraportoiva yritys vastaa, että yrityksen olennaisuusanalyysin tulosten perusteella⁶⁰. Edellä annettu arvoketjun määritelmä määrittelee sen alueen, jolta yritys kerää tietoa sekä arvoketjua koskevia tiedonantovaatimuksia varten, että yrityksen toteuttamaa olennaisuusanalyysiä varten⁶¹. Yritys siis hahmottaa arvoketjun määritelmän avulla rajat sille alalle, josta raportointivelvoitteiden alaiset tiedot on tunnistettava. Tämän perusteella arvoketjun määritelmällä on merkittävä rooli kestävyysraportin sisällön sekä esimerkiksi tietojen vertailukelpoisuuden kannalta, sillä määritelmän avulla yritykset aloittavat kestävyysraportin laadinnan samasta lähtökohdasta arvoketjun näkökulmasta katsottuna. Kestävyysraportoivien yritysten tulisi tulkita arvoketju samalla tavalla, joten esimerkiksi direktiivin implementoinnin yhteydessä annettuja arvoketjun määritelmiä voidaan pitää haitallisena vertailukelpoisuuden toteuttamisen kannalta.

---

⁵⁷ Delegoituna asetuksena annetut kestävyysraportointistandardit, liite II, taulukko 2.

⁵⁸ ERS 1:43.

⁵⁹ Delegoituna asetuksena annetut kestävyysraportointistandardit, liite II, taulukko 2.

⁶⁰ ERS 1:63.

⁶¹ Olennaisuusanalyysiin, myös arvoketjun osalta, palataan luvussa 4.

3 Eurooppalaiset kestävyysraportointistandardit

3.1 Kestävyysraportointistandardit tarjoavat yhtenäisen perustan

Kestävyysraportointidirektiivin piiriin kuuluvien yritysten tulee raportoida kestävyystiedot eurooppalaisten kestävyysraportointistandardien mukaisesti, sillä asetuksena annettuina ne ovat suoraan sellaisenaan sovellettavaa lainsäädäntöä myös Suomessa. KPL:iin kirjatut uudet säännökset kestävyysraportoinnista ovat pääosin niin yleisiä, etteivät yritykset pysty niiden perusteella raportoimaan kestävyysseikkoja koskevia tietoja kestävyysraportointidirektiivin edellyttämällä laajuudella⁶². KPL 7 luvun 14 §:ssä korostetaan kestävyysraportointistandardien olevan ensisijaisia kirjanpitolakiin nähden. Kestävyysraportointistandardit sisältävät yksityiskohtaiset vaatimukset kestävyysraportissa esitettävälle tiedolle sekä riittävän ohjeistuksen tietojen laatimiseen⁶³.

Kestävyysraportointistandardit määrittävät minimivaatimukset sille, miten yritysten tulisi raportoida olennaisista kestävyysaiheista, niihin liittyvistä vaikutuksista, riskeistä ja mahdollisuuksista. Kestävyysraporttiin sisällytetään kaikki raportointistandardien edellyttämät tiedot ja raportin sisältö on määritetty varsin tarkasti raportointistandardeissa⁶⁴. Tämä mahdollistaa tietojen vertailukelpoisuuden ja olennaisten tietojen toimittamisen lisäksi kustannusten säästämisen keski- ja pitkällä aikavälillä⁶⁵. Standardeja ei kuitenkaan ole tarkoitettu tyhjentäväksi, vaan yrityksen tulee täydentää standardien edellyttämiä tietoja lisätiedoilla siinä tapauksessa, etteivät standardit kata olennaista kestävyysseikkaa riittävästi⁶⁶.

Kestävyysraportointistandardit on kehitetty yhteistyössä Euroopan komission sekä Euroopan tilinpäätösraportoinnin neuvoa-antavan ryhmän⁶⁷ kanssa. Tarkoituksena ei ollut kehittää täysin uutta standardistoa, vaan koota Euroopan unionin tarpeita vastaavat sekä aiemman sääntelyn kanssa yhdenmukaiset standardit⁶⁸. Esimerkiksi Pariisin ilmastopimuksen mukainen 1,5 asteen lämpenemistavoite⁶⁹ huomioitava raportointistandardien laatimisprosessissa kestävyysraportointidirektiivin mu-

---

⁶² Silvola *et al.* 2024, s. 96.

⁶³ CSRD 29b artikla, kohta 1.

⁶⁴ Niskala – Palmuaro 2023, s. 59.

⁶⁵ CSRD johdanto-osa kohta 15.

⁶⁶ ESRS 1:30b.

⁶⁷ Myöhemmin EFRAG.

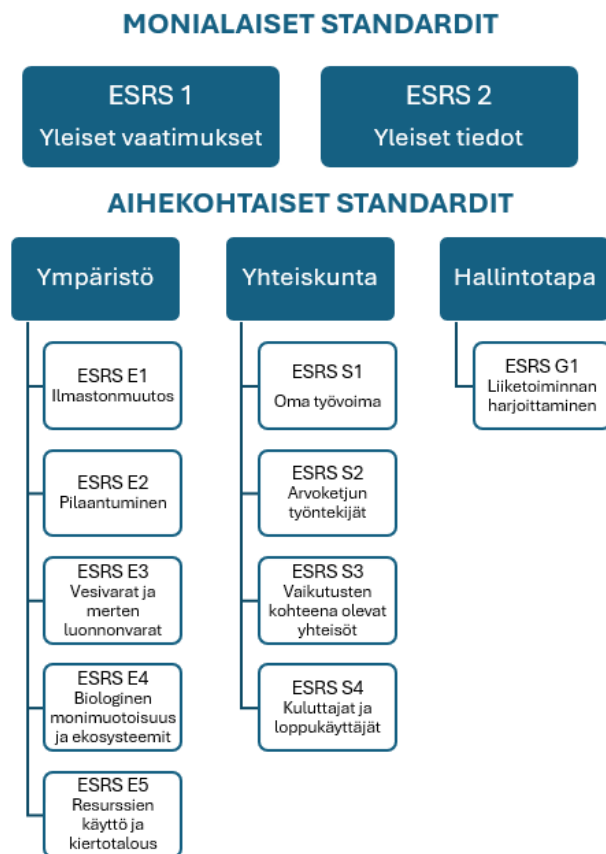
⁶⁸ Silvola *et al.* 2024, s. 29. Muun muassa Vihreän kehityksen ohjelman tavoitteet sekä asetukset (EU) 2020/852 ja (EU) 2019/2088 tulisi ottaa huomioon. CSRD johdanto-osa kohta 38.

⁶⁹ Pariisin ilmastopimuksella tarkoitetaan vuonna 2015 solmittua Yhdistyneiden kansakuntien kansainvälistä sekä oikeudellisesti sitovaa ilmastopimusta. Sopimus pyrkii rajoittamaan ilmaston lämpenemisen 1,5 asteeseen. Popovski, s. 24.

kaan⁷⁰. Tämän tutkielman tekoon mennessä on julkaistu virallinen versio kestävyysraportointistandardeista.

3.2 Standardien rakenne

Eurooppalaiset kestävyysraportointistandardit sisältävät kaikkia yrityksiä koskevat monialaiset standardit sekä aihekohtaiset standardit. Standardeja on tähän mennessä hyväksytty yhteensä 12 kappaletta. Monialaiset standardit koostuvat ESRS 1 ja ESRS 2 -standardeista, jotka koskevat kaikkia niitä seikkoja, joita käsitellään aihekohtaisissa standardeissa. Aihekohtaiset standardit koostuvat viidestä ympäristöä, neljästä yhteiskuntaa sekä yhdestä hallintotapaa käsittelevistä standardeista. Alla oleva kuva havainnollistaa raportointistandardien rakennetta.

Kuva 1. Kestävyysraportointistandardien rakenne

Monialaisista standardeista ESRS 1 Yleiset vaatimukset -standardi määrittelee peruskäsitteet sekä yleiset periaatteet ESRS-standardien mukaiselle raportoinnille ja raportin laadinnalle⁷¹. Standardissa esitetään esimerkiksi kestävyysraportin rakenne. Standardissa annetaan yksityiskohtaisemmat ku-

⁷⁰ CSRD johdanto-osa kohta 41.

⁷¹ ESRS 1:6.

vaukset kestävyysraportointidirektiivin viitekehyksen periaatteista, joita käsiteltiin aiemmin luvussa 2.3.1. Standardissa käsitellään myös siirtymäsäännöksiä, jotka liittyvät arvoketjusta raportoimiseen, vertailutietojen antamiseen sekä yhtiökohtaisiin tietoihin⁷². Kyseinen standardi ei sisällä vaatimuksia esitettävälle tiedoille⁷³.

ESRS 2 Yleiset tiedot -standardi kuvaa raportointivaatimuksia yleisellä tasolla. Näitä raportointivaatimuksia sovelletaan kaikkiin yrityksiin alasta riippumatta sekä kaikkiin kestävyysaiheisiin⁷⁴. Standardi sisältää tiedot kestävyysraportin laatimisperusteista, yleiset tiedonantovaatimukset liittyen hallintoon (GOV), strategiaan (SBM) vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien hallintaan (IRO) sekä mittareisiin ja tavoitteisiin (MT). Tämän lisäksi standardissa esitetään vähimmäistiedonantovaatimuksia koskien vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien hallintaa sekä mittareita ja tavoitteita.⁷⁵ Kestävyysraportissa ilmoitetaan ensin ESRS 2 -standardin mukaiset yleiset tiedot näiden yleisten tiedonantovaatimusten sekä vähimmäistiedonantovaatimusten mukaan.

Kestävyysaihekohtaiset standardit kattavat ympäristön, yhteiskunnan ja hallinnoinnin aihealueet osa-aiheittain sekä osa-osa-aiheittain. Esimerkiksi ESRS S1 Oma työvoima -standardi sisältää oma työvoima -aiheen, jonka osa-aiheena on työolot ja osa-osa-aiheena muun muassa työajat⁷⁶. Aihekohtaisista standardeista raportoidaan vain niistä, joita yritys pitää olennaisina olennaisuusanalyysin perusteella. Poikkeuksena on ESRS E1 Ilmastonmuutos -standardi, jonka poisjätöstä tulee antaa yksityiskohtainen selvitys. Tämän tarkoituksena on osoittaa muun muassa ilmastonmuutoksen laajat vaikutukset esimerkiksi talouteen.⁷⁷ Kestävyysaihekohtaiset standardit on rakennettu siten, että yksittäinen standardi sisältää raportointivaatimukset raportointialoittain, jotka kuvattiin edellä ESRS 2 -standardin yhteydessä⁷⁸. Kunkin olennaisen kestävyysaiheen osalta kuvataan prosessi hallintomallista ja strategian muodostamisesta aina strategian toteuttamiseen sekä tavoitteiden asettamiseen ja niiden seuraamiseen⁷⁹. Tarkoituksena on, että kestävyystietojen yhteys yrityksen keskeisiin tema-alueisiin sekä kestävyysseikoille asetetut mittarit ja tavoitteet tulevat selväksi⁸⁰.

---

⁷² Siirtymäsäännöksiä käsitellään arvoketjun osalta luvussa 3.4.

⁷³ Silvola *et al.* 2024, s. 97.

⁷⁴ ESRS 2:1.

⁷⁵ Silvola *et al.* 2024, s. 157.

⁷⁶ Ks. ESRS 1, Lisäys A, soveltamisvaatimus AR8, joka sisältää listan kaikista aiheista, osa-aiheista sekä osa-osa-aiheista.

⁷⁷ Niskala – Palmuaro 2023, s. 105.

⁷⁸ *Id.*, s. 65.

⁷⁹ Silvola *et al.* 2024, s. 161.

⁸⁰ Niskala – Palmuaro 2023, s. 65.

3.3 Aihekohtaiset standardit arvoketjun näkökulmasta

Tässä alaluvussa käsitellään aihekohtaisia kestävyysraportointistandardeja arvoketjun näkökulmasta. Yritys vastaa kestävyysaihekohtaisen standardin tiedonantovaatimukseen, mikäli kyseinen kestävyysaihe on määritetty olennaiseksi. Mikäli olennainen kestävyysaihe liittyy arvoketjuun, tulee yrityksen tällöin vastata tiedonantovaatimukseen myös arvoketjua koskevilla tiedoilla. Arvoketjua koskevat myös ESRS 2 -standardin yksityiskohtaiset tiedonantovaatimukset, joita käsitellään myöhemmin luvussa 4.2.2.

Aihekohtaisista standardeista ESRS S -standardit, eli yhteiskunnallisia aiheita käsittelevät standardit, liittyvät suurimmilta osin arvoketjun toimijoihin ja niiden toiminnan vaikutuksiin. Standardit keskittyvät kielteisten vaikutusten tunnistamiseen sekä niiden ehkäisemiseen, lieventämiseen ja korjaamiseen.⁸¹ Keskeistä on raportoida niistä toimista, joita edellä mainittuja varten on tehty. Yhteiskunnallisista vaikutuksista annetaan tietoja oman työvoiman, arvoketjun työvoiman, vaikutuksen kohteena olevien yhteisöjen sekä asiakkaiden ja loppukäyttäjien osalta.

Arvoketjun työntekijöistä⁸² esitetään tiedonantovaatimuksia ESRS S2 -standardissa, joka on Silvola ym. mukaan yksi haastavimmista standardeista tietojen keräämisen kannalta. Yrityksen tulee kertoa olennaisista tosiasiallisista tai mahdollisista vaikutuksistaan arvoketjun työntekijöihin esimerkiksi työolojen tai yhdenvertaisen kohtelun osalta. Tämän lisäksi tulee kuvata, millaisia olennaisia riskejä ja mahdollisuuksia arvoketjun työntekijöihin liittyy, sekä millaisia taloudellisia vaikutuksia eri aikahorisonteilla näihin riskeihin ja mahdollisuuksiin liittyy⁸³. Arvoketjun työntekijöihin kohdistuvat kielteiset vaikutukset voivat esimerkiksi vahingoittaa yrityksen mainetta, millä taas saattaa olla taloudellisia vaikutuksia.

ESRS S3 Vaikutusten kohteena olevat yhteisöt -standardin tiedonantovaatimukset koskevat yrityksen myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia, joita yrityksellä on sen oman tai arvoketjun toiminnan myötä yhteisöihin. Vaikutukset voivat liittyä esimerkiksi yhteisöjen taloudellisiin tai sosiaalisiin oikeuksiin, kuten riittävään ruokaan ja veteen. Huomioon tulee ottaa myös olennaiset riskit ja mahdollisuudet liittyen yhteisöihin sekä se, aiheutuuko niistä taloudellisia vaikutuksia yrityksen liiketoiminnalle eri aikahorisonteilla.⁸⁴ Esimerkiksi negatiiviset ympäristövaikutukset yhteisöihin voivat häiritä yrityksen toimintaa. Standardin mukaisen kuvauksen tulee keskittyä yhteisöihin alueilla, joilla vaikutus to-

---

⁸¹ Niskala – Palmuaro 2023, s. 241.

⁸² Arvoketjun työntekijät käsittävät kaikki ne työntekijät arvoketjun alku- ja loppupäässä, jotka eivät kuulu yrityksen omaan työvoimaan. ESRS S2:4.

⁸³ ESRS S2:1.

⁸⁴ Niskala – Palmuaro 2023, s. 244–245.

dennäköisemmin tapahtuu voimakkaimmin⁸⁵. Samantyyppisiä tietoja vaikutuksista, riskeistä ja mahdollisuuksista tulee raportoida myös kuluttajista sekä loppukäyttäjistä ESRS S4 -standardin tiedonantovaatimusten mukaisesti.

Ympäristöön liittyvistä kestävyysaiheista merkittävimpana voidaan pitää E1 Ilmastonmuutos -standardia, sillä sen tietovaatimukseen on vastattava tai annettava yksityiskohtainen selvitys siitä, miksei kestävyysaihetta pidetä olennaisena. Standardi käsittelee sekä ilmastonmuutoksen hillintään että siihen sopeutumiseen liittyviä vaikutuksia, riskejä ja mahdollisuuksia sekä niihin liittyviä toimia, resursseja, tavoitteita sekä mittareita⁸⁶. ESRS E1 -standardi sisältää tiedonantovaatimuksia muun muassa kasvihuonekaasupäästöistä. Kasvihuonekaasupäästöt jaotellaan GHG-protokollan⁸⁷ mukaisesti kolmeen luokkaan; Scope 1, Scope 2 ja Scope 3 -päästöihin, joista Scope 3 -päästöt syntyvät yrityksen arvoketjun alku- ja loppupäässä⁸⁸. Scope 3 -päästöjen raportointi ja sisällyttäminen kokonaiskasvihuonekaasupäästöihin on merkityksellistä kestävyysraportin antaman kokonaiskuvan kannalta, sillä keskimäärin yli 75 % teollisuuden alan hiilijalanjäljestä aiheutuu Scope 3 -lähteistä⁸⁹.

Muissakin ympäristöä koskevissa standardeissa tulee tarkastella arvoketjun alku- ja loppupään toimijoiden olennaisia vaikutuksia sekä riskejä ja mahdollisuuksia. Ympäristöaiheita käsittelevät standardit kattavat ilmastonmuutoksen lisäksi pilaantumisen, vesivarat ja merten luonnonvarat, biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemit sekä resurssien käytön ja kiertotalouden⁹⁰. Arvoketjun toimijalle voidaan esittää tietovaatimuksia esimerkiksi veden kulutuksesta vesiriskialueilla⁹¹ tai biologiseen monimuotoisuuteen kohdistuvista vaikutuksista ja niihin liittyvistä mittareista⁹².

Viimeinen standardi on ESRS G1 Liiketoiminnan harjoittaminen, joka käsittelee yrityksen eettisiä liiketoimintaperiaatteita, niiden täytäntöönpanoa ja valvontaa⁹³. Arvoketjuun liittyviä tiedonantovaatimuksia sisältyy esimerkiksi yrityskulttuuria, toimittajia sekä korruptiota ja lahjontaa koskeviin tiedonantovaatimukseen. Esimerkiksi yrityksen suhteita toimittajiin käsittelevä tiedonantovaatimus vaatii tietoja yrityksen toimittajista ja suhteista niiden kanssa⁹⁴.

---

⁸⁵ Niskala – Palmuaro 2023, s. 244.

⁸⁶ Niskala – Palmuaro 2023, s. 102.

⁸⁷ GHG-protokolla on kasvihuonekaasupäästöjen raportointistandardi yrityksille. GHG Protocol 2004 s. 3.

⁸⁸ ESRS E1:45c

⁸⁹ Huang *et al.* 2009, s. 8509.

⁹⁰ ESRS E2-E5-standardit.

⁹¹ ESRS E3:28b.

⁹² ESRS E4:33.

⁹³ Niskala – Palmuaro 2023, s. 261.

⁹⁴ ESRS G1:12.

Näistä läpi käydyistä standardeista yritys vastaa siis aihekohtaisten standardien tiedonantovaatimukseen olennaisuusanalyysin tulosten perusteella. Mikäli olennaisuusanalyysissä todetaan olennaisiksi esimerkiksi arvoketjun työntekijöihin liittyvät vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet, yritys vastaa raportissaan kaikkiin ESRS S2 -standardin tiedonantovaatimukseen. Arvoketjusta raportoisessa kannattaa hyödyntää EFRAG:n julkaisemaa soveltamisohjetta⁹⁵, joka auttaa arvoketjun ja siitä vaadittavien tietojen hahmottamista. Soveltamisohje sisältää muun muassa arvoketjun määrittelyä, vastauksia usein kysyttyihin kysymyksiin sekä arvoketjukartan⁹⁶. Arvoketjukartassa on tiivistettynä kaikki arvoketjua koskevat raportointivaatimukset sekä ESRS 2 -standardista että aihekohtaisista standardeista. Arvoketjukarta auttaa ymmärtämään, mitä tietoja arvoketjusta on vähintään annettava. EFRAG on julkaissut olennaisuusanalyysistäkin soveltamisohjeen⁹⁷, joka on myös hyödyllinen arvoketjusta vaadittavien tietojen tulkitsemisessa.

3.4 Haasteet arvoketjua koskeviin tiedonantovaatimuksiin vastaamisessa

Kestävyysraportointidirektiivissä määrätään, että kestävyysraportointistandardeissa tulisi ottaa huomioon arvoketjun toimijoita koskevan tiedonkeruun haasteet⁹⁸. Silvola ym. mukaan esimerkiksi arvoketjun työvoimaan liittyviä tietoja on huomattavasti hankalampaa kerätä oman konsernin ulkopuolelta⁹⁹. Yrityksillä ei ole välttämättä vielä keinoja kerätä arvoketjusta tietoja, etenkin, kun kyseessä on ylikansalliset arvoketjut, joiden toimijat sijoittuvat ympäri maailmaa. Myös epäsuorat liikesuhteet tuottavat ongelmia, sillä yrityksellä ei ole sopimukseen perustuvaa suhdetta näiden toimijoiden kanssa, joten yrityksen on vaikeampaa kerätä standardisoituja tietoja näiltä toimijoilta¹⁰⁰.

Osa yrityksistä aloittaa kestävyysraportoinnin vasta sen tultua lainsäädännön myötä pakolliseksi, joten valmiita prosesseja tietojen keräämiseksi ei ole välttämättä muodostettu. Toisaalta arvoketjun toimijoilla ei ole välttämättä keinoja vastata esitettyihin tiedonantopyyntöihin. Arvoketjun toimijoina on esimerkiksi listaamattomia pk-yrityksiä, jotka eivät ole kestävyysraportointidirektiivin pakollisen soveltamisen piirissä¹⁰¹. Muun muassa Suomen Yrittäjät esittivät lain esitöiden valmistelun yhteydessä annetussa lausunnossa¹⁰² huolen listaamattomien pk-yritysten rajallisista resursseista sekä mahdollisuuksista vastata tiedonantopyyntöihin arvoketjun toimijana.

⁹⁵ EFRAG, Value Chain, Implementation guidance.

⁹⁶ *Id.*, s. 44.

⁹⁷ Ks. EFRAG, Materiality Assessment, Implementation guidance.

⁹⁸ CSRD johdanto-osa kohta 53.

⁹⁹ Silvola *et al.* 2024, s. 180.

¹⁰⁰ EFRAG, Value Chain, Implementation guidance, s. 42.

¹⁰¹ Niskala – Palmuaro 2023, s. 73.

¹⁰² Suomen Yrittäjien antama lausunto hallituksen esityksestä HE 20/2023 vp.

ESRS 1 -standardi määrittää siirtymäsäännöksiä, jotka helpottavat arvoketjusta raportoimista ensimmäisen kolmen raportointivuoden ajan. Yritys voi rajoittaa arvoketjusta raportoimista sisäisesti saatavilla oleviin tietoihin. Niiden tietojen osalta, joita ei ole saatavilla, yrityksen tulee selventää, miten se on yrittänyt kerätä tietoja arvoketjusta, miksi tietoja ei pystytty keräämään sekä sen suunnitellut tietojen keräämiseksi tulevaisuudessa¹⁰³. Silvola ym. toteavat, että siirtymäsäännökset helpottavat erityisesti ESRS S2-S4-standardeista raportoimista, sillä näiden standardien tiedonantovaatimukset liittyvät pääosin yrityksen ulkoisiin tekijöihin¹⁰⁴. Raportointivelvollisilla yrityksillä on kolmen vuoden ajan aikaa kehittää prosesseja standardisoitujen tietojen keräämiseksi arvoketjusta, ja arvoketjun toimijoilla on aikaa kehittää kestävyysraportointiaan tiedonantopyyntöihin vastaamiseksi.

Toinen arvoketjusta raportoimista helpottava tekijä on vielä kehitteillä olevat raportointistandardit. Listatuille pk-yrityksille on kehitteillä yksinkertaistetut standardit, jotka olisivat oikeassa suhteessa näiden yritysten valmiuksiin ja resursseihin¹⁰⁵. Yksinkertaistetut standardit selventävät myös kestävyysraportoiville yrityksille arvoketjusta vaadittavien tietojen tason. Kestävyysraportointidirektiivissä säädetään, että listatuille pk-yrityksille kehitetyt standardit toimivat vertailukohtana sellaisten kestävyystietojen tasosta, joita raportoivat yritykset voisivat kohtuudella pyytää esimerkiksi arvoketjusta toimivilta listaamattomilta pk-yrityksiltä¹⁰⁶. Oikeudellisen rajauksen teko helpottaa siis sekä pk-yrityksiin kohdistuvaa taakkaa¹⁰⁷ että selventää raportoiville yrityksille arvoketjusta vaadittavien tietojen tason. Myös listaamattomille pk-yrityksille julkaistavat vapaaehtoiset standardit auttavat arvoketjun toimijoita tiedonantopyyntöihin vastaamisessa sekä kestävyysraportoinnin kehittämisessä¹⁰⁸. Nämä standardit mahdollistavat myös standardoitujen tietojen keräämisen arvoketjusta, mikä taas mahdollistaa tietojen laadullisten kriteerien täyttymisen kestävyysraportoinnissa.

---

¹⁰³ ESRS 1:132.

¹⁰⁴ Silvola *et al.* 2024, s. 113.

¹⁰⁵ CSRD johdanto-osa kohta 21.

¹⁰⁶ *Ibid.*

¹⁰⁷ Niskala – Palmuaro 2023, s. 73.

¹⁰⁸ Euroopan Komission julkaisu, s. 4.

4 Arvoketju osana olennaisuusanalyysiä

4.1 Olennaisuusanalyysi

Kestävyysraportin laatiminen on määritetty oikeuskirjallisuudessa monivaiheiseksi prosessiksi, joka alkaa kestävyysraportointistandardien mukaan olennaisuusanalyysillä¹⁰⁹. Tämä on loogista, sillä olennaisuusanalyysin myötä syntyy perusta yrityksen kestävyysraportoinnille. Kestävyysraportin sisältö määräytyy pitkälti olennaisuusanalyysin tulosten perusteella, sillä olennaisuusanalyysissä tunnistetaan ne olennaiset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet, joista yritys raportoi kestävyysaiheiden tiedonantovaatimusten mukaisesti¹¹⁰.

Olennaisuusanalyysi kohdistuu nimenomaan aihekohtaisiin standardeihin, sillä ESRS 1 ja ESRS 2 -standardit sisältävät jokaista raportoivaa yritystä koskevia vaatimuksia. Aihekohtaisista standardeista määritetään olennaiset aiheet kaksinkertaisen olennaisuuden periaatteiden mukaisesti. Kaksinkertainen olennaisuus ottaa tilinpäätökselle keskeisen taloudellisen olennaisuuden lisäksi huomioon vaikutuksen olennaisuuden, joka huomioi yrityksen ja sen arvoketjun toiminnan positiiviset ja negatiiviset vaikutukset niin ihmisiin kuin ympäristöönkin eri aikahorisonteilla¹¹¹. Taloudellista olennaisuutta arvioidaan taas kestävyysaiheiden taloudellisten vaikutusten perusteella. Taloudellisesti olennaisesta kestävyysaiheesta aiheutuu sellaisia tosiasiallisia tai potentiaalisia riskejä ja mahdollisuuksia, joilla on olennainen vaikutus yrityksen taloudelliseen asemaan.¹¹²

Kestävyysraportointidirektiivi- tai standardit eivät määrittele tarkasti olennaisuusanalyysin toteutusta tai sen vaiheita, vaan tarkoituksena on muodostaa sellainen prosessi, jonka yritys näkee parhaaksi omaan tilanteeseensa. Kestävyysraportointistandardit esittävät vaatimuksia vaikutusten sekä taloudellisen olennaisuuden arvioimiselle¹¹³ ja olennaisuusanalyysistä tulee raportoida sitä koskevien tiedonantovaatimusten¹¹⁴ mukaisesti. Olennaisuusanalyysin soveltamisohjeessa esitetään esimerkki olennaisuusanalyysin toteuttamisesta kestävyysraportointistandardien asettamien vaatimusten mukaisesti. Niskala ym. esittämä olennaisuusanalyysin toteutus mukailee tätä soveltamisohjeen esimerkkiä.

---

¹⁰⁹ ESRS 1:26.

¹¹⁰ ESRS 1:25.

¹¹¹ ESRS 1:43.

¹¹² ESRS 1:49.

¹¹³ ESRS 1 AR 9 vaikutuksen olennaisuuden arvioimisesta ja ESRS 1 AR 13-15 taloudellisen olennaisuuden arvioimisesta. ESRS 1:45 mukaan kielteisten vaikutusten arvioinnissa on käytettävä due diligence -prosessia.

¹¹⁴ ESRS 2 IRO-1, IRO-2 ja SBM-3 tiedonantovaatimukset esittävät vaatimuksia olennaisuusanalyysistä annettaville tiedoille.

Olellisuusanalyysin ensimmäinen vaihe on kestävyyskontekstin ymmärtäminen. Tarkoituksena on ymmärtää yrityksen toiminnan, liikesuhteiden sekä arvoketjun ja sidosryhmien¹¹⁵ merkitys yrityksen kestävyysvaikutuksiin. Tämä auttaa yritystä ymmärtämään, millaisia potentiaalisia ja tosiasiallisia kestävyysvaikutuksia toiminnan myötä syntyy.¹¹⁶ Kestävyyskontekstin hahmottamisen jälkeen tunnistetaan tosiasialliset ja potentiaaliset vaikutukset, mistä siirrytään tunnistamaan riskejä ja mahdollisuuksia.¹¹⁷ Jokaisen kestävyysraportointistandardien listaaman kestävyysaiheen kohdalla tulisi miettiä, millaisia vaikutuksia, riskejä ja mahdollisuuksia siihen liittyy. Tämän lisäksi tulisi hahmottaa, että liittyvätkö ne yrityksen omaan toimintaan vai arvoketjun alku- tai loppupäähän, sekä millä aikavälillä ne ilmenevät.¹¹⁸ Yritys hyödyntää erityisesti sidosryhmien, kuten arvoketjun toimijoiden, näkemyksiä, sekä asiantuntijoita ja tutkimuksia kestävyysvaikutusten tunnistamisessa. Tarkoituksena ei ole arvioida olellisuutta, vaan koota yritystä ja sen arvoketjua koskettavista vaikutuksista, riskeistä ja mahdollisuuksista pitkä lista.¹¹⁹

Listaamisen jälkeen vaikutuksia, riskejä ja mahdollisuuksia mitataan ja arvioidaan. Arvioinnissa otetaan huomioon kestävyysraportointistandardien määrittämät kriteerit¹²⁰. Kun yritykselle on muodostunut käsitys kestävyysvaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien suuruudesta, asetetaan rajat olellisuudelle ja tunnistetaan olellaiset kestävyysvaikutukset, riskit sekä mahdollisuudet. Yritys raportoi niistä kestävyysraportointistandardien asettamien tiedonantovaatimusten mukaisesti.¹²¹

4.2 Arvoketjuanalyysi osana olellisuusanalyysiä

4.2.1 Arvoketjuanalyysin toteutus

Yritys raportoi tietoja arvoketjusta yksityiskohtaisten tiedonantovaatimusten sekä olellisten kestävyysaiheiden osalta, mikäli olellainen kestävyysaihe liittyy arvoketjuun¹²². Jotta yritys voisi tunnistaa olellaisia vaikutuksia, riskejä ja mahdollisuuksia myös arvoketjun osalta, olellisuusanalyysissä tulee tutkia myös yrityksen arvoketjun toimintaa. Olellisuusanalyysiä arvoketjun näkökulmasta kutsutaan arvoketjuanalyysiksi. Arvoketjuanalyysin voidaan katsoa kattavan samat vaiheet kuin olen-

¹¹⁵ Sidoryhmät jaetaan kestävyysraportointistandardeissa kahteen ryhmään, joita ovat kestävyysraportin käyttäjät sekä vaikutuksen kohteena olevat sidoryhmät. ESRS 1:22.

¹¹⁶ Niskala – Palmuaro 2023, s. 81.

¹¹⁷ *Id.*, s. 80.

¹¹⁸ Silvola *et al.* 2024, s. 137.

¹¹⁹ Niskala – Palmuaro 2023, s. 81–82.

¹²⁰ Vaikutuksen kriteerejä ovat mittakaava, laaja-alaisuus, todennäköisyys sekä kielteisten vaikutusten osalta korjaamaton luonne. Riskejä ja mahdollisuuksia taas arvioidaan niiden taloudellisen vaikutuksen perusteella, joita mitataan suuruuden sekä todennäköisyyden perusteella. Niskala – Palmuaro 2023, s. 86.

¹²¹ Niskala – Palmuaro 2023, s. 81.

¹²² ESRS 1:63.

naisuusanalyysikin, mutta keskittyen vain arvoketjuun. Arvoketjuanalyysin läpikäyminen erillisenä prosessina helpottaa ymmärtämään arvoketjun osuutta olennaisuusanalyysissä.

Olennaisuusanalyysin ensimmäisenä vaiheena on yrityksen kestävyyskontekstin ymmärtäminen. Osana kestävyyskontekstia on myös yrityksen arvoketju, eli toimijat, niiden koot, toiminnan luonne, maantieteelliset sijainnit ja prosessit. Kestävyysraportointistandardeissa esitetty arvoketjun määritelmä rajaa sen alueen, jolta yrityksen tulisi tunnistaa arvoketjun toimijoita ja muita edellä mainittuja tietoja. Arvoketjun kartoittamisessa voi käyttää apuna esimerkiksi arvoketjun toimintojen sijoittamista kartalle. Koska kestävyysraportoinnissa ei vaadita tietoja kaikista arvoketjun toimijoista, yrityksen tulee keskittyä niihin osiin arvoketjua, joissa olennaiset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet todennäköisimmin esiintyisivät. Vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet voivat keskittyä tietyille alueille arvoketjun toiminnan luonteen, liikesuhteiden tai maantieteellisen sijainnin perusteella¹²³. Esimerkiksi epäsuoriin liikesuhteisiin kuuluvien alihankkijoiden on arvioitu aiheuttavan vakavimmat ympäristö- ja sosiaaliset loukkaukset¹²⁴. Arvoketjun toimintojen sijoittaminen kartalle auttaa tunnistamaan korkeamman riskin alueita sekä sellaisia arvoketjun osia, joissa olennaiset vaikutukset, riskit sekä mahdollisuudet todennäköisimmin esiintyvät.¹²⁵ Arvoketjuanalyysin lähtökohtana on siis yrityksen arvoketjun tai arvoketjujen kartoittaminen ja mahdollinen visualisoitu kuvaus, jotta voidaan tunnistaa erilaisia vaikutuksia, riskejä ja mahdollisuuksia.

Toinen vaihe on vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien tunnistaminen. Kun arvoketju on jaettu ensimmäisessä vaiheessa osiin, on vaikutuksia, riskejä ja mahdollisuuksia helpompi tunnistaa¹²⁶. Vaikutuksia tunnistettaessa keskitytään alueisiin, joihin kohdistuu todennäköisemmin tosiasiallisia tai potentiaalisia vaikutuksia ihmisiin tai ympäristöön. Vaikutusten tunnistamisen jälkeen arvioidaan niihin liittyviä taloudellisia riskejä ja mahdollisuuksia. Yrityksellä voi olla myös sellaisia olennaisia riskejä ja mahdollisuuksia, jotka eivät liity vaikutuksiin, vaan riippuvuuksiin, joita yrityksellä on arvoketjun toimijoihin.¹²⁷ Yrityksen on tärkeää huomioida myös se, että kestävyysseikan olennaisuus vaihtelee arvoketjun eri osissa¹²⁸. Arvoketjun alkupäässä työolot sekä päästöt saattavat korostua, kun taas loppupäässä korostuvat kiertotalous sekä asiakkaat ja loppukäyttäjät. Myös arvoketjun vaikutuksista, riskeistä sekä mahdollisuuksista on tarkoituksena koota lista, jonka kohtien olennaisuutta arvioidaan seuraavassa vaiheessa.

---

¹²³ ESRS 1:39.

¹²⁴ Wilhelm *et al.* 2015, s. 43.

¹²⁵ EFRAG, Value Chain, Implementation guidance, s. 19.

¹²⁶ Silvola *et al.* 2024, s. 111.

¹²⁷ EFRAG, Value Chain, Implementation guidance, s. 11.

¹²⁸ Niskala – Palmuaro 2023, s. 78.

Kestävyysvaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien tunnistamisen jälkeen siirrytään arvioimaan niitä sekä määrittämään niistä olennaiset. Tunnistettujen kestävyysvaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien arvioiminen ja olennaisten määrittäminen on hankalaa, mikäli arvoketjusta ei ole saatavilla luotettavia tietoja. Samoin arvoketjuanalyysin sekä olennaisuusanalyysin tuloksena saatujen olennaisten kestävyysaiheiden tiedonantovaatimukseen vastaaminen on vaikeaa, mikäli luotettavia tietoja ei ole saatavilla. Mikäli tietojen hankkiminen ei ollut mahdollista kohtuullisten toimien toteuttamisesta huolimatta, yritys voi hyödyntää arvioita ja estimaatteja. Arvioita tehdessä on käytettävä kohtuullisia sekä perusteltavissa olevia tietoja, joita ovat esimerkiksi alakohtaiset keskiarvotiedot¹²⁹. Arviointien ja estimaattien käyttöä voidaan pitää keskeisenä osana kestävyysraportointia, eikä sen katsota heikentävän kestävyysraportin merkityksellisyyttä. Tämä johtuu siitä, että arvioinneista ja estimaateista huolimatta tiedon on täytettävä asetetut ehdot tiedon laadullisille ominaisuuksille. Arviointeihin ja estimaatteihin liittyy kuitenkin tiettyjä epävarmuustekijöitä, joten läpinäkyvyyden takaamiseksi yrityksen on kerrottava käytetyistä oletuksista ja estimaateista.¹³⁰

Arvoketjuanalyysin voidaan siis katsoa sisältävän pääpiirteittäin seuraavat vaiheet: arvoketjun kartoittaminen, vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien tunnistaminen, niiden arviointi sekä olennaisten vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien määrittäminen. Tämä analyysi, ja yleisemmin olennaisuusanalyysi, on tehtävä erityisesti ennen ensimmäistä raportointia. Kestävyysraportin laatiminen on vuosittaista, sillä kestävyysraportti on osa yrityksen toimintakertomusta. Yrityksen tulee kuvata raportoitavan tilikauden osalta yrityksen olennaiset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet, sekä kestävyysraporttiin sisällytettävät muut olennaiset tiedot. Periaatteessa olennaisuusanalyysi ja siihen sisältyvä arvoketjuanalyysi on siis tehtävä vuosittain kestävyysraportin laatimisen yhteydessä.¹³¹ Mikäli yritys arvioi edellisellä raportointikaudella käytetyn olennaisuusanalyysin olevan yhä ajankohtainen, eikä ole tapahtunut olennaisia muutoksia toiminnassa tai toimintaympäristössä¹³², uuden kestävyysraportin valmistelussa voidaan hyödyntää aiemmin tehtyjä johtopäätöksiä olennaisista aiheista. Mikäli aiemmat analyysit ovat edelleen ajankohtaisia, on niitä syytä hyödyntää esimerkiksi resurssien säästämiseksi.

---

¹²⁹ ESRS 1:69.

¹³⁰ Silvola *et al.* 2024, s. 122.

¹³¹ EFRAG, Materiality Assessment, Implementation guidance, s. 41.

¹³² Olennaisia muutoksia voivat olla esimerkiksi muutokset merkittävässä toimittajissa tai uudella ja korkeariskisellä maantieteellisellä alueella toimiminen.

4.2.2 Arvoketjuanalyysiä koskevat tiedonantovaatimukset

Kestävyyseraportin ensimmäisessä osassa käsitellään ESRS 2 -standardin asettamia kestävyyseraportin laadintaa koskevia tiedonantovaatimuksia sekä yleisiä tiedonantovaatimuksia. Näissä tiedonantovaatimuksissa vaaditaan yksityiskohtaisia tietoja myös arvoketjusta. Arvoketjuun liittyvät tiedonantovaatimukset kohdistuvat pääosin joko olennaisuusanalyysin toteuttamiseen tai olennaisuusanalyysin tuloksiin. Arvoketjuun liittyvät esimerkiksi kestävyyseraportin laadintaa koskevat tiedonantovaatimukset BP-1 ja BP-2, strategiaa koskevat tiedonantovaatimukset SBM-1 ja SBM-3 sekä vaikutuksia, riskejä ja mahdollisuuksia käsittelevä tiedonantovaatimus IRO-1.

Tarkemmin läpikäytynä, yrityksen tulee esimerkiksi kuvata, missä laajuudessa kestävyyseraportti kattaa arvoketjun (BP-1) sekä millainen arvoketju on (SBM-1). Arvoketjun kuvaus sisältää esimerkiksi yrityksen arvoketjun tärkeimmät ominaisuudet, yrityksen aseman sen arvoketjussa sekä kuvauksen merkittävimmistä toimijoista, kuten tärkeimmät toimittajat ja asiakkaat. Nämä tiedonantovaatimukset liittyvät arvoketjuanalyysin ensimmäiseen vaiheeseen.

Olennaisuusanalyysin toteutuksen osalta yrityksen tulee kuvata, miten yritys on tunnistanut, arvioinut ja priorisoinut vaikutuksia, riskejä ja mahdollisuuksia, jotka ilmenevät arvoketjun toiminnan tai liikesuhteiden myötä (IRO-1). Tämän tiedonantovaatimuksen voi täyttää kertomalla, millaisia arvoketjun liikesuhteita käsiteltiin olennaisuusanalyysissä, mitä menetelmiä yritys käytti sekä yrityksen käsittelemät kestävyysaiheet. Yrityksen tulee kertoa myös olennaisuusanalyysin tulokset sekä se, mihin yrityksen liiketoimintamallissa, sen toiminnassa tai arvoketjussa olennaiset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet keskittyvät (SBM-3). Tämän lisäksi kyseinen tiedonantovaatimus vaatii kertomaan olennaisen vaikutusten osalta sen, että esiintyvätkö ne yrityksen oman toiminnan vai liikesuhteiden kautta. Liikesuhteista johtuvien olennaisen vaikutusten kohdalla tulee sisällyttää kyseisten liikesuhteiden kuvaus.¹³³ Olennaisuus- ja arvoketjuanalyysin viimeisissä vaiheissa tarvittaviin arvioihin ja estimaatteihin liittyy myös tiedonantovaatimuksia (BP-2). Mikäli yritys on käyttänyt esimerkiksi alakohtaisia keskiarvotietoja joissakin mittareissa, yrityksen tulee selventää muun muassa se, missä mittareissa estimaatteja käytettiin, sekä se, miten tietojen tarkkuutta parannetaan tulevaisuudessa.¹³⁴

---

¹³³ EFRAG, Value Chain, Implementation guidance, s. 28–30.

¹³⁴ *Id.*, s. 43.

5 Johtopäätökset

Arvoketjun osuutta yritysten kestävyysraportoinnissa voidaan pitää merkittävänä erityisesti ylikansallisten arvoketjujen yleistymisen myötä. Myös kestävyysraportointidirektiivissä sekä -standardeissa korostetaan yrityksen oman toiminnan lisäksi arvoketjun toiminnan vaikutusten huomioimista. Arvoketjusta tulee kerätä tietoja sekä pakollisiin yksityiskohtaisiin tiedonantovaatimuksiin vastaukseksi että olennaisista kestävyysaiheista raportoimista varten. Olennaiset aiheet määritetään olennaisuusanalyysin avulla, jonka tulosten perusteella yritys vastaa kestävyysaihekohtaisten standardien tiedonantovaatimuksiin. Olennaisesta kestävyysaiheesta raportoimiseen tulee sisällyttää tietoja arvoketjun toiminnasta, mikäli olennaiset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet liittyvät arvoketjun toimintaan.

Arvoketjusta edellytettävien tietojen määrittämiseen liittyy haasteita, sillä olennaisuus- tai arvoketjuanalyysin toteutusta ei ole määritetty tarkasti kestävyysraportointia koskevassa lainsäädännössä. Myös oikeuskirjallisuudessa sekä EFRAG:n julkaisemissa soveltamisohjeissa esitettyjä olennaisuus- ja arvoketjun toteutustapoja voidaan pitää vain suuntaa antavina. Tämä johtuu siitä, että jokaisen yrityksen tulee muodostaa itselleen sopivin prosessi olennaisten tietojen määrittämiseksi. Yritykset eroavat esimerkiksi liiketoimintamalliltaan, toiminnan luonteeltaan sekä toimintaympäristöltään. Toiset yritykset ovat raportoineet kestävyysseikoista sekä keränneet tietoja arvoketjusta jo ennen kestävyysraportointidirektiivin voimaantuloa, toiset taas aloittavat kestävyysraportoinnin direktiivin myötä. Yhtä ainoa ja oikeaa toteutustapaa on mahdoton määrittää. Esimerkiksi soveltamisohjeen esittämät näkökulmat arvoketjun olennaisuusanalyysille ovat kuitenkin varten otettavia, sillä niissä huomioidaan kestävyysraportointistandardien asettamat vaatimukset liittyen esimerkiksi arvoketjuun ja sen osuuteen olennaisuusanalyysissä.

Arvoketjuanalyysin voidaan katsoa pääpiirteittäin sisältävän oman arvoketjun kartoittamisen, vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien tunnistamisen, arvioinnin sekä olennaisten vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien määrittämisen. Arvoketjuanalyysin vaiheet ovat samat kuin olennaisuusanalyysissäkin, mutta yrityksen tulee ottaa eri tekijöitä huomioon arvoketjuanalyysissä. Ensimmäisenä on arvoketjun tai arvoketjujen kartoittaminen, eli tunnistetaan arvoketjun toimijat, niiden koot, toiminnan luonne, maantieteelliset sijainnit ja prosessit. Kestävyysraportointistandardien määritelmä arvoketjusta rajaa sen alan, jolta mahdolliset raportointivelvoitteiden mukaiset tiedot on tunnistettava. Arvoketjun kartoittamisessa voidaan hyödyntää apuna esimerkiksi arvoketjukarttaa tai muuta visuaalista tapaa.

Ensimmäisessä vaiheessa on tärkeintä kartoittaa ja hahmottaa oma arvoketju siten, että voidaan tunnistaa ne osat arvoketjusta, joilla olennaiset vaikutukset, riskit sekä mahdollisuudet todennäköisimmin esiintyvät. Tunnistettaessa erilaisia vaikutuksia, riskejä sekä mahdollisuuksia arvoketjusta on ymmärrettävä eroavaisuudet esimerkiksi arvoketjun toimintojen luonteissa. Mahdolliset kestävyysvaikutukset, riskit ja mahdollisuudet sekä niiden esiintymisen todennäköisyys vaihtelevat runsaasti riippuen arvoketjun osasta. Olennaisinta on keskittyä tunnistettuihin korkeamman riskin alueisiin, kun tarkoituksena on tunnistaa vain olennaisimmat kestävyysvaikutukset. Vaikutusten tunnistamisen jälkeen arvioidaan pääasiassa niihin liittyviä riskejä sekä mahdollisuuksia.

Eniten haasteita tuottavimmat vaiheet ovat ne, joissa tarvitaan tietoja arvoketjusta. Ilman luotettavia tietoja on hankala arvioida tunnistettuja vaikutuksia, riskejä sekä mahdollisuuksia tai määrittää olennaiset, joista yrityksen tulee raportoida. Olennaisuusanalyysin tulosten perusteella katsotaan aihekohtaisista standardeista ne tiedonantovaatimukset, joihin yrityksen on vastattava. Myös näihin tiedonantovaatimukseen on mahdotonta vastata ilman luotettavia tietoja. Arviointien ja estimaattien tarve ja käyttö on onneksi huomioitu lainsäädännössä, eikä niiden käytön katsota heikentävän kestävyysraportin merkityksellisyyttä. Epävarmuustekijät huomioiden yritys pystyy hyödyntämään niitä, eikä etenäkään raportoinnin alkuvaiheessa tarvitse olla prosesseja luotettavan tiedon keräämiseksi oman arvoketjun toimijoilta. Myös arvoketjua koskevat siirtymäsäännökset helpottavat erityisesti kestävyysraportointia aloittavia, sillä kolmen vuoden siirtymäsäännös mahdollistaa raportoiville yrityksille prosessien kehittämisen tietojen keräämistä varten.

Yritykset julkaisevat ensimmäiset kestävyysraportointidirektiivien ja -standardien mukaiset kestävyysraportit tilikaudelta 2024. Koska arvoketjusta vaadittavien tietojen määrittelemiseen käytettävää prosessia ei ole kuvattu tarkemmin, jää nähtäväksi, miten yritykset ovat perustelleet esimerkiksi joidenkin tietojen poisjättöä tai miten arvoketjussa ilmeneviä kestävyysvaikutuksia on todellisuudessa huomioitu erityisesti korkeamman riskin alueille sijoittuvien tuotantoketjujen osalta. Varmasti ensimmäisten vuosien kestävyysraportit näyttävät suuntaa sille, mitä tietoja arvoketjusta raportoidaan ja miten tarvittavat tiedot on määritetty. Tulevaisuudessa julkaistavat listatuille pienille ja keskisuurille yrityksille suunnatut standardit tulevat linjaamaan ainakin sen, mitä tietoja kestävyysraportointidirektiivin piiriin kuulumattomilta yrityksiltä voidaan sääntelyn perusteella korkeintaan vaatia. Sääntely tulee onneksi päivittymään ja varmasti tarkentumaan tulevaisuudessa, myös arvoketjun osalta, sillä direktiivi määrää johdanto-osan kohdassa 82 direktiivin ja standardien uudelleentarkastelun tapahtuvaksi viimeistään vuoden 2029 keväällä.

Lähteet

Kirjallisuus

- Friede, Gunnar – Busch, Timo - Bassen, Alexander, ESG and financial performance: aggregated evidence from more than 2 000 empirical studies. *Journal of Sustainable Finance & Investment* 4/2015, 210–233.
- Hirvonen, Ari, Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsinki 2011.
- Huang, Anny - Matthews, Schott – Weber Christopher, Categorization of Scope 3 Emissions for Streamlined Enterprise Carbon Footprinting. *Environmental Science & Technology* 22/2009, s. 8509–8515.
- Ilmonen, Klaus, Yhtiö muutoksessa – yritysohjauksen politiikkaa. *Defensor Legis* 3/2023, s. 522–548.
- Laine, Matias – Tregidga, Helen – Unerman, Jeffrey, *Sustainability Accounting and Accountability*. Routledge 2022.
- Liappis, Hanna – Pentikäinen, Merja – Vanhala, Anne, *Menesty yritys vastuulla: käsikirja kokonaisuuteen*. Edita Lakitieto 2019.
- Niskala, Mikael – Palmuaro, Sirkku, *Uudet kestävyysraportointivaatimukset*. Alma Talent 2023.
- Popovski, Vesselin, *The Implementation of the Paris Agreement on Climate Change*. Routledge 2019.
- Porter, Michael, *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. Free Press 2018.
- Ristaniemi, Michael, *Yritysvastuu oikeudellistuu*. *Defensor Legis* 3/2022, s.823–829.
- Salminen, Jaakko, *Sustainability and the Move from Corporate Governance to Governance through Contract*, s. 57-70 teoksessa Bruner, Christopher – Sjäfjell, Beate (toim.), *The Cambridge Handbook of Corporate Law, Corporate Governance and Sustainability*. Cambridge University Press 2019.
- Silvola, Hanna – Peill, Elina – Aspholm, Ingalill – Kaisanlahti, Timo, *ESG ja kestävyysraportointi: yritysjohdon vastuu ja mahdollisuus*. ST-Akatemia 2024.
- Smit, Lise –Holly, Gabrielle – McCorquodale, Robert –Neely, Stuart, *Human rights due diligence in global supply chains: evidence of corporate practices to inform a legal standard*. *The International Journal of Human Rights* 6/2021, s. 945–973.
- Villa, Seppo – Airaksinen, Manne – Alén, Anette – Bärlund, Johan – Jauhiainen, Jyrki – Kaisanlahti, Timo – Kanervo, Joel – Knuts, Mårten – Kuoppamäki, Petri – Kymäläinen,

Seppo – Mansnérus, Juli – Mähönen, Jukka – Pihlajarinne, Taina – Raitio, Juha – Viitanen, Klaus, Yritysoikeus. Alma Talent Oy 2024. Jatkuvatäydenteinen, saatavilla osoitteesta: <<https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.utu.fi/teos/IAGBDXFTEB#kohta:LYHENTEET/piste:b4372>>, luettu 2.12.2024.

Wilhelm, Miriam – Blome, Constantin – Bhakoo, Vikram – Paulraj, Anton, Sustainability in multitier supply chains: Understanding the double agency role of the first-tier supplier. *Journal of Operations Management* 2016, s. 42–60.

Virallis- ja puolivirallislähteet

HE 20/2023 vp., Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

Komission tiedonanto – Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, COM 640/2019.

TaVM 5/2023 vp. – HE 20/2023 vp. Talousvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

Muut lähteet

EFRAG, Materiality Assessment Implementation Guidance. 2024.

EFRAG, Value Chain Implementation Guidance. 2024.

Euroopan Komission julkaisu, Questions and Answers on the Adoption of European Sustainability Reporting Standards. 31.7.2023.

Kaupan liitto ry, lausunto hallituksen esityksestä: kestävyysraportointidirektiivin (CSRD) voimaansaattaminen. 8.5.2023.

OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille vastuulliseen liiketoimintaan.

Suomen Yrittäjät ry, lausunto hallituksen esityksestä: kestävyysraportointidirektiivin (CSRD) voimaansaattaminen. 8.5.2023.

World Bank Group, World Development Report 2020.

World Business Council for Sustainable Development – World Resources Institute, The Greenhouse Gas Protocol. A Corporate Accounting and Reporting Standard. Revised Edition 2004. (GHG Protocol 2004)

YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet.